

A.K.: "Goede vraag. Lastig om in kort bestek antwoord op te geven. Links heeft altijd beweerd dat de verzorgingsstaat de rechtsstaat pas werkelijk realiseert. Onder het motto van Marx: wat heb je aan je rechten, als je geen hemd aan je lijf hebt, niets te eten en geen huis om in te wonen? Daar zit natuurlijk veel in. Als je geen geld hebt om een advocaat te betalen, blijft het recht op een eerlijk proces wel erg abstract. Het is dus goed dat er een toevoegingssysteem bestaat, dat advocaten van staatswege subsidieert ten behoeve van minder draagkrachtigen. Een mooi voorbeeld van een verzorgingsstaatsarrangement dat de rechtsstaat versterkt. Maar dit is niet het hele verhaal. Want de verzorgingsstaat kan ook de rechtsstaat ondermijnen. Een voorbeeld: de verzorgingsstaat is een gigantisch systeem van financiële subsidies aan allerlei individuen en organisaties. Dat roept fraude op. De mens is nu eenmaal tot het kwade geneigd. Om fraude tegen te gaan zijn er controles nodig. En hoe meer subsidies er zijn hoe meer controles er zullen moeten zijn. En omdat de mens steeds slimmere methodes bedenkt om de controleurs te misleiden, zullen die controles steeds scherper en indringender moeten zijn. Het gevolg is een steeds verder gaande aantasting van één van onze belangrijkste rechtsstatelijke rechten: het recht op privacy, het recht om met rust gelaten te worden."

die functioneren op basis van botte macht over de meerderheid van de Kamerleden. Dat heet 'fractiediscipline'. Elk Kamerlid van een regeringsfractie wordt geacht met zijn fractie mee te stemmen in de Kamer. En wat de fractie stemt wordt goeddeels bepaald in de partijtop, die verdeeld is over de regering en de fractietop. De echte macht in Nederland hebben dus die paar mensen die de partijtop uitmaken van de regerende partijen. Een hele kleine oligarchie. Als je hen ernaar vraagt, zeggen ze steevast: het is weliswaar niet zo fraai, maar het moet, anders wordt het parlement een Poolse Landdag en dan wordt het land onregeerbaar. Ik geloof er niets van. In Scandinavië bestaan al sedert decennia minderheidskabinetten, die steeds weer met het parlement in de slag moeten om tot een besluit te komen. Heerst daar soms anarchie?"

A.B.: In een democratie bestaat altijd de verleiding voor de meerderheid te regeren ten koste van de minderheid. Maar dit is niet de bedoeling van de democratie. De regering is er ten behoeve van het gehele volk, niet ten behoeve van de meerderheid van het volk. Dit is een morele plicht. U schrijft dat er twee belangrijke eisen aan de democratie kunnen worden gesteld. Ten eerste dient de meerderheid altijd zo veel mogelijk rekening te houden met de opvattingen en de wensen van de minderheid. Een tweede eis is dat vermeden wordt dat de meerderheid en de minderheid voortdurend uit dezelfde personen bestaan. Als hieraan niet wordt voldaan dan is er sprake van een 'tirannie van de meerderheid' (A. de Tocqueville). Om deze perversie te voorkomen stelt u dat representatie, machtscheiding en *checks and balances* de belangrijkste waarborgen zijn om tirannie en anarchie te voorkomen.

Kunt u de lezers uitleggen hoe het, in dit licht, is gesteld met de verhouding in Nederland tussen parlement en regering?

A.K.: "Niet bijster goed, ben ik bang. Het parlement heeft allang zijn onafhankelijkheid tegenover de regering verloren en kan haar dus niet goed controleren. Dat komt omdat we in Nederland doorgaans meerderheidskabinetten hebben gehad,

A.B.: In uw hoofdstuk over rechtspositivisme, rechtsstaat en natuurrecht stelt u vast dat de hamvraag is of het natuurrechtelijk denken, de morele orde, kan worden verankerd. U laat Nicolai Hartmann aan het woord. Hartmanns uitgangspunt is de vraag wat de inventaris is van het Zijn (de wereld). Hij onderscheidt twee zijswijzen: het reële zijn en het ideële zijn. Het reële zijn omvat alles wat bestaat in tijd en ruimte (spatio-temporeel) ofwel het Dasein (existentialia). Naast deze reële sfeer onderscheidt Hartmann de sfeer van het ideële zijn, die alle ideële entiteiten omvat. Deze kenmerken zich daardoor dat ze niet in tijd en ruimte bestaan. Er is geen Dasein maar slechts Sosein, essentia, met als voorbeeld bv. de wiskundige grootheden.

Bestaat er ook een ideële essentie van de morele waarden? En zo ja, is die notie aangeboren of aangeleerd?

A.K.: "Dat morele waarden een ideëel en dus objectief en vooraf gegeven zijn, maakt precies de kern uit van het natuurrechtsdenken. Mijn boek, de 'Geografie van goed en kwaad' is een uiteenzetting en een verdediging van deze gedachte. De heersende opvatting in de natuurrechtstraditie over de vraag hoe de waarden kunnen worden gekend is dat wij mensen daar als het ware een zintuig voor hebben. Wij 'zien' ze. Niet met ons lijfelijke oog, maar met ons 'geestesoog'. Sommige natuurrechtsdenkers spreken overigens liever van 'aanvoelen', om te benadrukken dat het niet alleen een zaak is van het verstand, maar ook van het gevoel. Niet iedereen voelt de waarden overigens evengoed aan. Sommige mensen zijn zelfs volledig waardenblind. De meesten zien bepaalde 'regio's' van waarden beter dan andere. Ook tussen culturen zijn wat dit betreft verschillen. In bepaalde culturen worden bepaalde waarden sterk benadrukt, in andere weer andere. Dat is niet omdat de waarden relatief zijn, maar omdat ons zicht op de waarden beperkt is, zouden natuurrechtsdenkers zeggen."

A.B.: Welke adviezen zou u willen geven aan de aankomende generatie met betrekking tot de nabije toekomst?

A.K.: "Tolle et lege: neem en lees. Niet veel, maar het beste wat ooit is gezegd en gedacht."

**John Stuart Mill:
'De menselijke natuur is
geen machine die men naar een
model kan bouwen'**

Van de redactie

De Teldersstichting

De Teldersstichting is de liberale denktank van Nederland. Het is een onafhankelijk wetenschappelijk bureau ten behoeve van het liberalisme, gelieerd aan de VVD.

Axiologie

De bestudering van waarden, vooral intrinsieke waarden (zoals die binnen de ethiek, esthetiek en religie), maar ook instrumentele waarden (zoals in de economie), in het bijzonder met betrekking tot de manier waarop zij kunnen worden gekend of ervaren, hun aard en soort en ontologische status.

Deontologie

De deontologie is een ethische stroming, die uitgaat van absolute gedragsregels. Iets wat slecht is, is volgens een deontoloog altijd slecht, ook als de uitkomst goed zou zijn. Zo wordt martelen afgekeurd, ook als daar levens mee gered kunnen worden. Een handeling is moreel als je tegelijkertijd kunt willen dat ieder ander op die manier zou handelen. De belangrijkste representant was Immanuel Kant. Tegenwoordig ook bijvoorbeeld filosoof John Rawls en een organisatie als Amnesty International.

Tegenover deontologie staat de teleologie, waarvan het utilitarisme (ook wel utilisme) een voorbeeld is. De teleoloog stelt dat het goede datgene is dat het grootste voordeel oplevert en het utilisme stelt vervolgens dat dit het grootste goed voor het grootste aantal mensen moet zijn.

Edmund Burke Stichting

De EBS biedt een platform voor het conservatisme in Nederland. Ze is vernoemd naar de conservatieve filosoof en politicus Edmund Burke, algemeen beschouwd als grondlegger van het conservatisme als filosofische stroming. De stichting werd eind 2000 opgericht door onder anderen Andreas Kinneging, Joshua Livestro en Bart Jan Spruyt.

Belangrijkste doel van de stichting is om een 'aristocratie binnen de democratie' te stichten, een nieuwe elite die wordt ingewijd in de klassieke bronnen van de Grieks-Romeinse oudheid en de joods-christelijke ethiek. Centraal staan een herstel van waarden en fatsoen. Ook een opvoeding en onderwijs in de Great Books traditie. De EBS staat een slanke overheid voor.

Conservatisme

Het conservatisme is een politieke, ethische en culturele gezindheid die zich grondvest op de traditie. Doorgaans wordt de achttiende staatsman Edmund Burke gezien als de grondlegger van het conservatisme. De Britse filosoof Roger Scruton (ook faculty member van Speakers Academy®) stelt dat de grondslagen liggen in autoriteit en trouw, constitutie en de staat, recht en vrijheid, eigendom en de autonome institutie. Bekende conservatieven waren bijvoorbeeld Winston

Churchill en Margaret Thatcher. Een van de belangrijkste liberaal-conservatieve denkers is Alexis de Tocqueville (Frans socioloog uit de 19de eeuw).

Andreas Kinneging: "Het conservatisme kan worden samengevat als de wereldbeschouwing die, in reactie op Verlichting en Revolutie, een welbewuste verdediging is van het christelijke en klassieke erfgoed contra de nieuwe liberale en socialistische wereldbeschouwingen, die uit Verlichting en Revolutie zijn ontstaan."

Aurel Kolnai

Belangrijk filosoof en politiek theoreticus uit de 20ste eeuw (1900-1973), geboren in Hongarije.

Nicolai Hartmann

Duits filosoof (1882-1950), geboren in Riga. Boris Pasternak en Hans-Georg Gadamer waren belangrijke studenten van hem.

Edmund Husserl

Joods-Oostenrijks-Duitse filosoof (1859-1938) en grondlegger van de fenomenologie, de leer van de verschijnselen.

Dietrich von Hildebrand

Duits-katholiek filosoof en theoloog die door Paus Pius XII, de 20ste eeuwse Doctor van de Kerk werd genoemd (informeel). Belangrijk ethicus en ook als zodanig erkend door Paus Benedict XVI (Ratzinger)

Max Scheler

Joods-Duits filosoof (1874-1928), vooral bekend geworden voor zijn werk in de fenomenologie en wijsgerige antropologie. Hij is voorzitter van de filosofische methode van de oprichter van de fenomenologie, Edmund Husserl. De Spaanse filosoof Ortega-y-Gasset noemde hem 'de eerste mens in het filosofisch paradijs'.

Adolf Reinach

Duits filosoof, fenomenoloog en rechtstheoreticus (1883-1917).

Categorische imperatief

De categorische imperatief is op een aantal manieren geformuleerd. Twee ervan zijn dat men alleen moet handelen op de manier waarvan je zou willen dat iedereen zo zou handelen. Een andere formulering is dat men zelf of via anderen de mensheid nooit slechts als middel maar tegelijkertijd altijd als doel moet beschouwen.

Prof. dr. A.A.M. Kinneging (Andreas)

Andreas A.M. Kinneging, geboren in 1962, is verbonden als hoogleraar rechtsfilosofie aan de Universiteit Leiden en wordt beschouwd als een van Nederlands meest vooraanstaande conservatieven.

Opgegroeid in een katholiek gezin in Zeeland, studeerde hij politieke wetenschappen aan de Katholieke Universiteit Nijmegen waar hij zijn doctoraal in 1984 cum laude behaalde. Hij promoveerde in 1994, ook cum laude, op het proefschrift 'Aristocracy, antiquity and history, classicism in political thought'. In zijn dissertatie laat hij zien hoe de Europese aristocratie diepgaand werd beïnvloed door het Romeinse denken over moraal, samenleving en staat.

Van 1984 tot 1986 werkte Andreas Kinneging als wetenschappelijk medewerker van de Teldersstichting (het wetenschappelijk bureau van de VVD) en in deze jaren publiceerde hij vele liberale geschriften, waaronder 'Liberalisme: Een speurtocht naar de filosofische grondslagen', waarin de jonge auteur het ontplooiingsliberalisme en het utilitaristische liberalisme tegenover elkaar plaatste. Hij brak een lans voor de laatste variant en vond Frits Bolkestein en Paul Cliteur aan zijn zijde. Door velen werd Kinneging beschouwd als de 'huisideoloog' van de VVD. Hij was onder meer actief als ghost writer voor Bolkestein, die partijleider was van 1990 tot 1998. In 1999 zegde Kinneging zijn lidmaatschap van de VVD op omdat hij gaandeweg teleurgesteld was geraakt in het niveau van het intellectueel debat binnen de VVD.

In 1986 en 1987 was hij beleidsmedewerker bij het Ministerie van Financiën en in dat laatste jaar maakt hij de overstap naar de universiteit van Leiden. Na van 1987 tot 1990 als NWO-bursaal verbonden te zijn geweest aan het onderzoekscentrum Sturing en Samenleving van de Leidse Universiteit werd hij er in 1990 universitair docent bij de afdeling Politicologie. Studenten van hem waren onder anderen journalist Pieter van Os, de politica Ayaan Hirsi Ali en conservatief activist Joshua Livestro.

In 1996 stapte Kinneging over naar de rechtenfaculteit, waar hij werd benoemd tot universitair hoofddocent en vervolgens tot hoogleraar in de filosofie van het recht. Hij aanvaardde dit hoogleraarschap op 1 augustus 2004 en hield op 17 mei 2005 zijn oratie in het Academiegebouw, met een pleidooi voor het belang van de klassieke traditie in de vorming van juristen. Zijn vakgebied beslaat de rechtsfilosofie, politieke filosofie, ethiek, axiologie, deontologie en constitutionele theorie.

Vanaf eind 1999 animeerde Kinneging een publiek debat over het conservatisme, dat uiteindelijk culmineerde in de oprichting van de denktank de Edmund Burke Stichting, waarvan Kinneging voorzitter werd. Hij is lid van het Republikeins Genootschap en momenteel voorzitter van de raad van aanbeveling van de voornoemde Edmund Burke Stichting.

andreaskinneging@speakersacademy.eu